
Heinolan päivähoidon Varhaiskasvatussuunnitelma



16.06.2005

Sisällysluettelo:

1	VARHAISKASVATUKSEN PUITETEKIJÄT	3
2	VARHAISKASVATUKSEN VALTAKUNNALLISET LINJAUKSET	4
3	PÄIVÄHOIDON VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN.....	5
4	ARVOPOHJA.....	8
5	VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN	11
5.1	Oppimiskäsitys.....	11
5.2	Lapsilähtöisyys.....	11
5.3	Kasvatuskumppanuus	13
5.4	Oppimisympäristö	16
5.5	Kielen merkitys varhaiskasvatuksessa.....	18
5.6	Lapselle ominainen tapa toimia.....	19
5.6.1	Leikkiminen.....	20
5.6.2	Liikkuminen	21
5.6.3	Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen	21
5.6.4	Tutkiminen	22
5.7	Sisällölliset orientaatiot.....	23
5.7.1	Matemaattinen orientaatio.....	23
5.7.2	Luonnontieteellinen orientaatio.....	23
5.7.3	Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio	24
5.7.4	Esteettinen orientaatio.....	24
5.7.5	Eettinen orientaatio	24
5.7.6	Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio	24
5.8	E erityisen tuen tarve varhaiskasvatuksessa	25
5.9	E eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset varhaiskasvatuksessa	26
5.10	Kriisisuunnitelma ja turvallisuussuunnitelma	26
6	YHTEISTYÖ JA LINKITTYMINEN	27
6.1	Aluetiimi toiminta	27
6.2	Hyvinvointineuvola	27
6.3	Liikuntaprojekti.....	27
6.4	Yhteistyötahot	28
7	VARHAISKASVATUKSEN ARVIOINTI, KEHITTÄMINEN JA SEURANTA	29

1 VARHAISKASVATUKSEN PUITETEKIJÄT

Heinolassa päivähoito sijoittuu sivistystoimen tulosalueelle mutta on sosiaali-
huoltolain alaista toimintaa.

Sosiaalitoimen toiminta - ajatus

Sosiaalitoimen tarkoituksena on edistää kaupunkilaisten selviytymistä elämän-
kulun eri vaiheissa tukemalla kuntalaisten omatoimisuutta, lisäämällä sosiaalista
turvallisuutta ja vähentämällä sosiaalisia ongelmia.

Päivähoidon toiminta-ajatus

Päivähoidon tehtävänä on tukea hyvää lapsuutta yhteistyössä vanhempien kans-
sa. Varhaiskasvatus ja esiopetus toteutetaan toimimalla turvallisessa ja luonnon-
läheisessä kasvu- ja oppimisympäristössä.

Päivähoidon vastuuhenkilönä toimii päivähoidon johtaja Sirkka Sokka.

Päivähoito jakautuu seuraaviin tulosityksiköihin: 8 päiväkotia, Elämänkaaritalo ja
perhepäivähoidon kolme alueellista yksikköä. Vanamo – talossa on avointa päi-
väkotitoimintaa ja lisäksi Elämänkaaritalossa ja Maaherrankadun päiväkodin
yhteydessä on leikki – ja taidepainotteisia kerhoja.

Päiväkodit toimivat 13 eri toimipisteessä. Kotona työskenteleviä perhepäivähoi-
taji on 28. Ryhmäperhepäiväkoteja on yksi.

Päivähoidon ja esiopetuksen piirissä on noin 800 lasta, 60 % alle kouluikäisistä
lapsista. Esiopetukseen ovat ilmoittautuneet lähes kaikki seuraavana vuonna
koulunsa aloittavat lapset.

Vuorohoidon tarve on ollut Heinolassa suuri. Rullan vuoropäiväkoti tarjoaa hoi-
topaikan ympäri vuorokauden hoitoa tarvitseville lapsille. Iltahoitoa voi saada
Kirkonkylän, ja Myllyojan päivähoitoyksiköissä.

Erityispäivähoitoa on tarjolla Vuohiniementien päiväkodin integroidussa erityis-
ryhmässä. Useimmiten erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi sijoittuu oman asuin-
alueensa hoitopaikkaan.

Päivähoitoa tarjotaan mahdollisuuksien mukaan sellaisin toimintamuodoin ja -
ajoin kuin perheiden, lasten ja alueelliset tarpeet edellyttävät.

2 VARHAISKASVATUKSEN VALTAKUNNALLISET LINJAUKSET

Valtioneuvosto on periaatepäätöksellään 2002 hyväksynyt **Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset**.

Linjauksiin on koottu suomalaisen varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet sekä kehittämisen painopisteet. Varhaiskasvatuksen linjaukset luovat perustan uudelle varhaiskasvatuksen ohjausvälineelle; **varhaiskasvatussuunnitelmalle**.

Linjauksissa esitetään toimenpiteitä

- lainsäädännön uudistamiseksi
- varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen kehittämiseksi
- henkilöstön ammattitaidon ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi
- varhaiskasvatuksen seurannan ja arvioinnin kehittämiseksi.

Erityisenä painopisteenä ovat

- varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttaminen
- vanhempien ja henkilöstön kasvatuskumppanuus
- lastenneuvolan, päivähoidon, esiopetuksen ja perusopetuksen yhteistyö

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa varhaiskasvatuksen sisällöllistä kehittämistä koko maassa.



3 PÄIVÄHOIDON VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN

Päivähoito ja esiopetus ovat lakisääteisiä peruspalveluja, joissa alle kouluikäiselle lapselle taataan oikeus varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen.

Heinolan varhaiskasvatus- ja esiopetuspalveluista valtaosa on kunnan itsensä järjestämää toimintaa. Yksityistä päivähoitosektoria edustaa Ryhmäperhepäiväkoti Laulujoutsen sekä Päiväkoti Ensiaskel Vierumäellä.

Perhepäivähoidossa ja Rullan vuoropäiväkodissa on joitakin koululaisten hoitopaikkoja. Muuten koululaisten aamu - ja iltapäivätoiminta ostetaan toimintaa järjestäviltä seurakunnilta, järjestöiltä ja muilta toimijoilta.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja koulutuskeskus Stakes on vuonna 2004 julkaissut Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joka on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline.

Heinolan päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma (VASU) on tehty Stakesin luomia perusteita noudattaen. Heinolan päivähoidossa on erityisesti kiinnitetty huomiota varhaiskasvatuksen laadun tutkimiseen ja kehittämiseen.

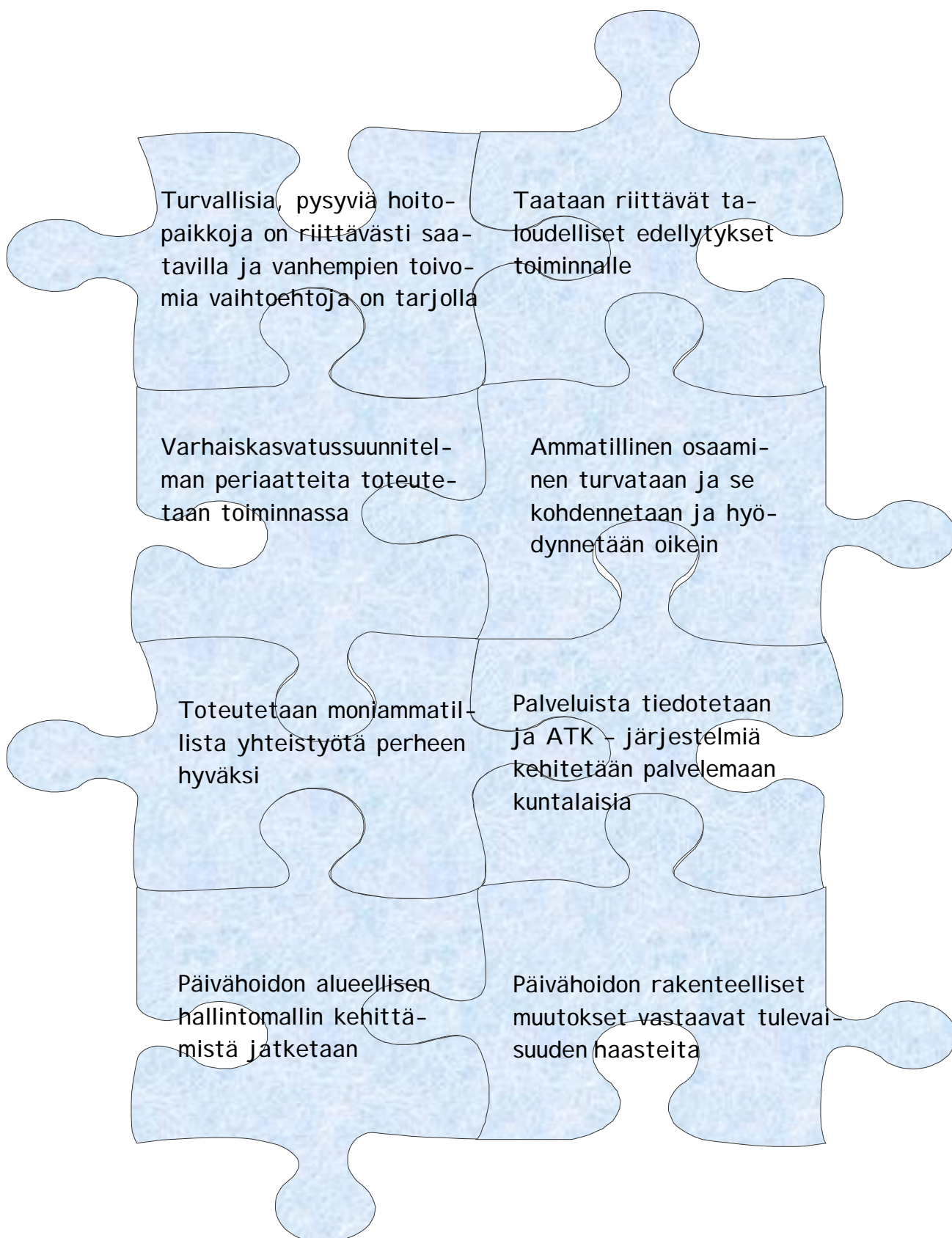
Jokaiselle päivähoitoyksikölle laadittava VASU on valmistumassa rinnan kunta-VASU:n kanssa. Päivähoitohenkilöstö on tehnyt prosessiluontoisesti työtä varhaiskasvatuksen arvojen, työkuultuurin ja lasten oppimisympäristön kehittämiskohteiden löytämiseksi.

Vanhemmat ovat aktiivisesti osallistuneet arvojen, kasvatuskumppanuuden ja lapsilähtöisyyden työstämiseen päivähoitoneuvoston kautta.

Varhaiskasvatuksen laadun mittaamiseksi on aikaisemmin luotu tavoitteet ja seurantavälineet. Mittareita on tarkistettu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden suuntaisesti. Ne auttavat laadun seurannan ja arvioinnin toteuttamisessa.

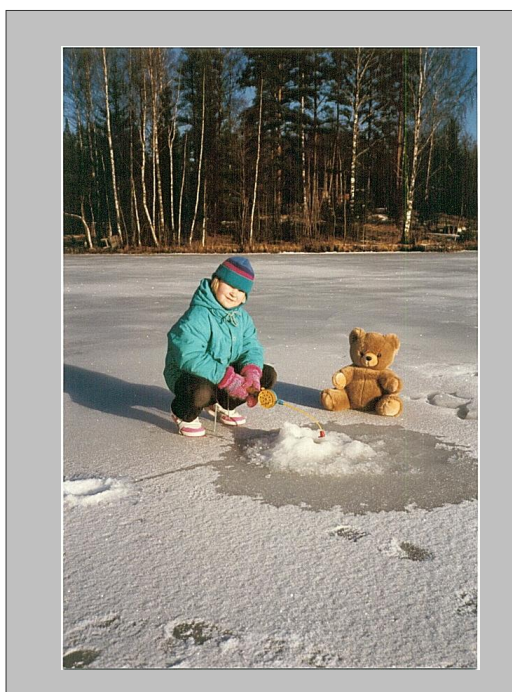
Päivähoitohenkilöstö seuraa varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista vuosittain siten, että esimiestasolle ja arviointiryhmälle toimitetaan selvitys VASU:n toteutumisesta.

PÄIVÄHOIDON MENESTYSTEKIJÄT



Menestystekijöiden toteutumisen seuraaminen

Laatutavoite	Seurantaväline
Ryhmäkoko ja henkilöstömäärä ovat asetuksen mukaiset	Päivähoitolaki ja asetus
Lasten kanssa työskentelevillä on yhtenäiset toimintatavat ja – käytännöt	Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen arvioiminen
Henkilökunta on ammattitaitoista	Henkilöstöllä on asetuksen mukainen pätevyys ja mahdollisuus täydennyskoulutukseen
Henkilökunta liikkuu joustavasti päivähoiton sisällä	Henkilöstön siirrot yksiköiden sisällä ja välillä
Henkilökunnan työssäjaksamista tuetaan	Tehtävät on määritelty ja vastuutettu Mahdollisuus työnohjaukseen on järjestetty
Saatavilla olevat hoitopaikat vastaavat kysyntää	Päivähoiton tarvitsijat Kyselyt
Kustannukset ovat korkeintaan maan keskitasoa	Hoitopäivän hinta ja käyttöaste Vertti - kyselyt



4 ARVOPOHJA

Arvo on hauskaa ja jotain makeaa



vanhempien arvot

ELÄMÄN ILO

LAPSUUDEN KUNNIOITTAMINEN

Onnistumisen iloa kannustavassa ja luovassa ilmapiirissä hyödyntäen lapsen uteliaisuutta ja unohtamatta huumoria.

Itsensä kunnioittaminen ja omien vahvuuksien löytäminen luovat hyvän itsetunnon.

VÄLITTÄMINEN

Positiivinen huomio, huolenpito ja rajat luovat hyvää oloa, Lapsi tuntee, että hänestä välitetään.

Turvalliset, pysyvät aikuiset ja ryhmät tuovat läheisyyttä. Empaattisuus ja kiireettömyys

YHDESSÄ ELÄMINEN

Kasvatuskumppanuus; vanhemmat ja hoitajat toimivat yhdessä lapsen parhaaksi

Jokaisella lapsella on joukkoon kuulumisen tunne, häntä kunnioitetaan ja suvaitaan. Ryhmä toimii tasa-arvoisesti

PÄIVÄHOIDON ARVOT

ASIAKASLÄHTÖISYYS

- Lasta hoidetaan kannustavassa ja luovassa ilmapiirissä ja kunnioitetaan häntä kasvavana, kehittyvänä ja oppivana yksilönä.
- Vanhemmat ja päivähoidon henkilöstö toimivat kasvatuskumppaneina kiinteässä yhteistyössä lapsen parhaaksi.
- Vanhempien toiveet huomioidaan hoitomuotoja kehitettäessä.

OIKEUDENMUKAISUUS

- Sitoudutaan päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelman toimintaperiaatteisiin.
- Ylläpidetään Me – henkeä kohtelemalla kaikkia tasa-arvoisesti.

TURVALLINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ

- Taataan fyysinen turvallisuus huolehtimalla siitä, että kiinteistöt ovat kunnossa ja oppimisvälineitä ja koulutettua henkilökuntaa on riittävästi.
- Taataan henkinen turvallisuus hyvällä perushoidolla.

EKOLOGISUUS

- Toimitaan vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa.
- Kunnioitetaan luontoa tutustumalla lähiympäristöön ja kulttuuriperintöön.
- Lapsia ohjataan taloudelliseen ajatteluun kierrätyksen ja lajittelun avulla ja toimimalla taloudellisesti.

5 VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatuksessa lapsen oppiminen perustuu aktiiviseen tutkimiseen, oivaltamiseen, harjoitteluun ja ongelmanratkaisuun. Oppiminen tapahtuu opittavan aineksen, aikaisemmin muodostuneiden tietorakenteiden sekä ajattelun vuorovaikutuksessa. Lapsi muokkaa hankkimaansa tietoa kyselemällä, tutkimalla, kokeilemalla ja toteuttamalla sitä leikin kautta. Vertaisryhmän vuorovaikutustilanteissa lapset oppivat yhdessä toisten kanssa.

5.2 Lapsilähtöisyys

Varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa. Lapsilähtöisyys toteutuu varhaiskasvatuksessa silloin, lasten omat ideat, ajatukset ja tuntemukset ovat kasvattajalle tärkeitä ja ne toimivat lapsen oppimisen, kasvun ja kehityksen ohjaajina.

Lapsilähtöisyyden perusajatuksena on pyrkiä rakentamaan kasvatuskäytännöt siten, että ne vastaavat jokaisen lapsen yksilöllisiä tarpeita. Jokaisen lapsen oppimista, kasvua ja kehitystä seurataan kirjaamalla oleelliset asiat lapsen kasvunkansioon.

Lapsen päivä muodostuu erilaisista arkeen liittyvistä tilanteista, jotka ovat selkeän, mutta tarvittaessa joustavan päivärytmin perusta. Lapsen päivään kuuluva hoito- ja muu vuorovaikutus sekä pienet työtehtävät ovat tärkeitä kasvun ja oppimisen tilanteita. Kasvattaja tuo lapsen päivän eri vaiheisiin opetuksen ulottuvuuden.

Ammatillinen ja koulutuksen tuottama tieto ja kokemus luovat perustan osaamiselle. Kasvattajalta edellytetään sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Kasvattajan toiminnan pääpaino asettuu lasten havainnoimiseen, kuuntelemiseen ja tutustumiseen lapsen elämään kokonaisuudessaan sekä oppimisympäristön muodostamiseen. Kasvattaja on myös turvallinen aikuinen, joka huolehtii lasten henkisestä ja fyysisestä turvallisuudesta.

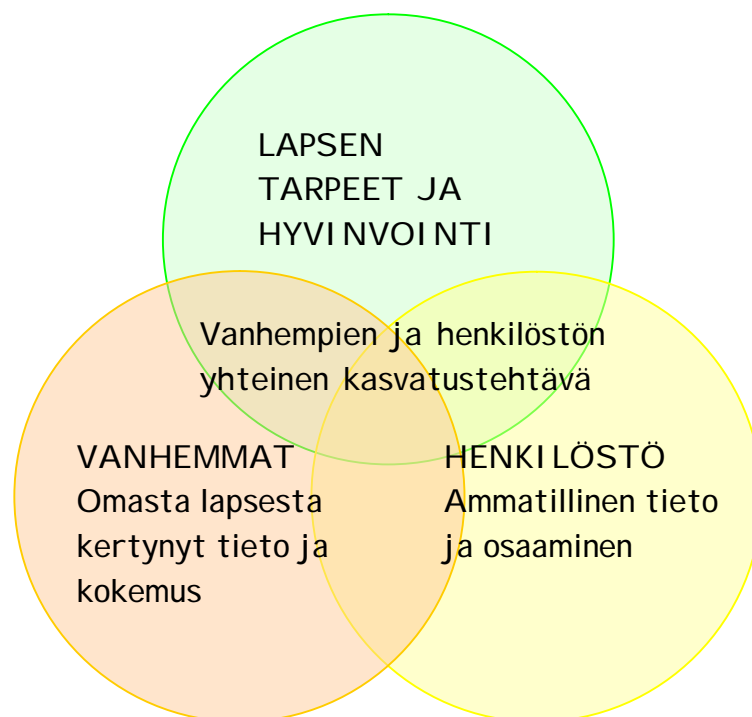
Lapsilähtöisyyden toteutumisen seuraaminen

Laatutavoite	Seurantaväline
Kasvattajat kuuntelevat lasta huomioiden lapsen yksilölliset tarpeet, tuemalla hänen itsetuntoaan ja edesauttamalla hänen onnistumisen kokemuksiin	Lapsen toimintaa ja kokemuksia päivähoitossa on seurattu ja kirjattu kasvun kansioon. Lapselle on laadittu varhaiskasvatussuunnitelma ja sen toteutumista on arvioitu säännöllisesti
Lapsen riittävästä ravitsemuksesta, levosta, ulkoilusta, pukeutumisesta ja hygieniasta huolehditaan yksilöllisesti	Lasten, vanhempien ja henkilökunnan palaute
Kasvattajat toimivat johdonmukaisesti ja perustellusti kohdellen lapsia tasapuolisesti	Varhaiskasvatussuunnitelmaa on noudatettu ja toimintaa on arvioitu vuosittain



5.3 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessin tukemisessa. Hyvän kasvatuskumppanuuden edellytyksenä on molemminpuolisen luottamussuhteen syntyminen.



Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen. Vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta kuuluu henkilökunnalle.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle yhteistyössä vanhempien kanssa. Suunnitelman tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioon ottaminen toiminnan järjestämisessä.

Varhaiskasvatussuunnitelma tehdään lapsen hoidon alkaessa ja sitä arvioidaan säännöllisesti ja täydennetään lapsen kasvaessa ja kehittyessä. Arvioinnin suorittamiseksi järjestetään vanhempien ja henkilökunnan yhteisiä keskustelutilaisuuksia vähintään kaksi kertaa vuodessa. Lapsi voi myös itse osallistua varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arvioimiseen.

Vanhempien osallistuminen

Vanhemmille luodaan mahdollisuus toimia päivähoiton vanhempaintiimeissä. Vanhempainiltoja ja muuta toimintaa järjestetään toimintakauden aikana siten, että vanhemmilla on mahdollisuus tutustua toisiin vanhempiin ja toimia yhdessä lastensa kanssa.

Vanhemmat osallistuvat hoitopaikan varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, toteutukseen ja arviointiin. Päivähoitoyksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmiin on kirjattava ne toimintatavat, joilla vanhemmille taataan tämä mahdollisuus.

Päivähoitoneuvosto kokoontuu säännöllisesti ja vanhemmilla on mahdollisuus vaikuttaa päivähoitoon liittyviin asioihin neuvoston kautta. Päivähoitoneuvosto keskustelee, ottaa kantaa ja tekee ehdotuksia Heinolan päivähoitoon liittyvistä asioista.

Tiedottaminen

Päivähoiton alkaessa vanhemmille tiedotetaan päivähoitoon liittyvistä asioista ”Tervetuloa päivähoitoon” kirjasen avulla. Vanhemmat kertovat lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyvät asiat viimeistään hoitosopimusta tai varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä.

Päivähoiton perustietoja on saatavilla internet-sivuilla. Päivähoitoon ja esiopetukseen liittyvät haku- ym. kaavakkeet julkaistaan sähköisesti Heinolan kaupungin internetsivujen uudistamisen yhteydessä.

Kasvatuskumppanuuden toteutumisen seuraaminen

Laatutavoite	Seurantaväline
Henkilökunnan ja vanhempien yhteistyöllä tuetaan lapsen kehitystä, päivähoidon kasvatustehtävää ja vanhempain toimimista	Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu jokaiselle lapselle ja sen toteutumista on seurattu ja arvioitu
Vanhemmat osallistuvat päivähoidon suunnitteluun ja kehittämiseen	Päivähoitoneuvoston toiminta, vanhempainoimikunnat ja vanhempainiljat



5.4 Oppimisympäristö

Varhaiskasvatuksen toimintaympäristön luomiseen osallistuvat kaikki kasvatus-työssä mukana olevat. Lähtökohtina ovat lapsen tarpeet, edellytykset, kiinnostuksen kohteet ja mahdollisuus yhteistoimintaan. Oppimisympäristöön kuuluvat rakennetut tilat, lähiympäristö, toimintayhteisön ilmapiiri sekä erilaiset materiaalit ja välineet.

Varhaiskasvatusympäristön suunnittelussa tulee ottaa huomioon sekä toiminnalliset että esteettiset näkökulmat. Lapset voivat osallistua tilojen ja välineiden suunnitteluun osana erilaisten sisältöjen ja teemojen toteuttamista. Hyvin suunniteltu varhaiskasvatusympäristö kannustaa toimimaan pienryhmissä, joissa on mahdollisuus osallistua keskusteluun ja vuorovaikutukseen.

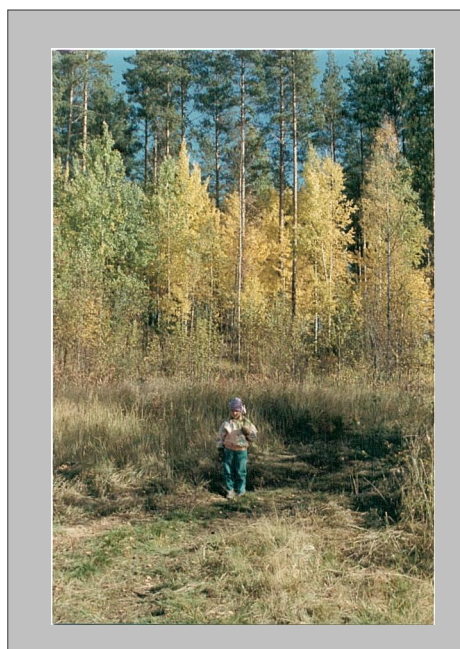
Lapsi on synnynnäisesti utelias, hän haluaa oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on lapselle kokonaisvaltainen tapahtuma. Jokainen lapsi oppii parhaiten ollessaan kiinnostunut opittavasta asiasta, mikä edellyttää sitä, että lapsi koee oppimisen kohteena olevan toiminnan tärkeänä ja omassa elämässään merkityksellisenä.

Toiminnan käsite on varhaiskasvatuksessa pedagogisen työn lähtökohta. Lapsi oppii ja kehittyy toiminnassa. Aikuinen auttaa lasta löytämään toiminnalle merkityksen ja motiivin. Kasvattajan pedagogisen toiminnan painopiste on lapsen ja lapsiryhmän oppimis- ja kasvatusympäristön laadullisessa suunnittelussa ja toteuttamisessa. Olennaista on myös lapsen ja lapsiryhmän toiminnan ohjaus ja dokumentointi tässä hyvin suunnitellussa ympäristössä.

Etukäteissuunnittelussa luodaan kasvattajayhteisön yhteiset linjat ja periaatteet lasten oppimisympäristön järjestämiselle. Kaikilla aikuisilla tulee olla yhtenevä pyrkimys näiden periaatteiden toteuttamiseen. Arjen toteutumisesta vastaavat kaikki työntekijät. Arjen ohjaukseen ja dokumentointiin osallistuvat kaikki aikuiset tasavertaisesti. Dokumentoinnin pedagoginen jäsennys ja opetussuunnitelman työstäminen on pedagogisesti koulutetun henkilöstön vastuulla.

Päivähoidossa toteutetaan tiimi – työskentelyä ja työyhteisö arvioi omaa toimintaansa säännöllisesti.

Laatutavoite	Seurantaväline
Työyhteisö arvioi toimintaansa <ul style="list-style-type: none"> - miten otetaan huomioon lapsen ikä ja kehitystaso - miten yksilöllisyys ja lasten omat kokemukset ohjaavat toimintaa - miten opetus- ja toimintasuunnitelmat ohjaavat tavoitteiden toteutumista 	Työyhteisön arviointikokous on järjestetty vähintään kerran vuodessa
Työyhteisön ilmapiiri on avoin, luova ja joustava	Työyhteisökyselyn tulokset
Esimies toimii työyhteisön tukena ja kehittäjänä	Työyhteisökyselyn tulokset
Kasvattajat luovat turvallisen, hyväksyvän ja kannustavan ilmapiirin	Lapsen ja vanhempien arvio Kyselyt
Lapselle tarjotaan mahdollisuus uuden oppimiseen luomalla monipuolinen sosiaalinen ja fyysinen oppimisympäristö	Henkilökunnan ja vanhempien palaute
Tilat ovat riittävät, toimivat ja turvalliset sekä ulkona että sisällä	Henkilökunnan ja vanhempien arvio



5.5 Kielen merkitys varhaiskasvatuksessa

Pieni lapsi on alusta lähtien kiinnostunut ympäristöstään ja rakentaa kuvaa ympäröivästä maailmasta ja paikastaan siinä. Tässä prosessissa kielen merkitys on keskeinen. Kielen hallintaan liittyvät valmiudet ovat perustana oppimisvalmiuksille. Kieli muodostaa lapsen ajattelutoiminnan rakenteiden perustan.

Kieli toimii keskeisimpänä välineenä tiedon perusmuotojen työstämisessä, esim. matemaattiset käsitteet, tunnetiloihin ja esteettisiin havaintoihin liittyvät käsitteet. Kielen tehtävä ajattelutoiminnan tukena korostuu lapsen kasvaessa, jolloin se liittyy ongelmanratkaisun, loogisen ajattelun ja kuvittelun alueille.

Erilaisten käsitteiden oppiminen on hoitotilanteissa luontevaa. Lasten kanssa keskustellaan, lorutaan, arvuutellaan, riimitellään ja tehdään kysymyksiä. Sadut ovat lapselle luontainen tapa päästä rikkaaseen kielen maailmaan. Saduissa lapsen sanavarasto laajenee ja mielikuvitus ja kieli rikastuvat.

Lapsen ajatteluun päästään mukaan kuuntelemalla ja kirjaamalla lasten omia tarinoita, joita voidaan käyttää myös lapsiryhmän projekteissa kehyskertomuksina perinteisten satujen rinnalla. Leikillä ja saduilla on varhaislapsuudessa erityinen merkitys lapsen kielen kehitykselle ja maailmankuvan syntymiselle.

Ajattelun kehittyminen ja käsitteistön ja sanavaraston laajeneminen auttavat lasta ymmärtämään ja hahmottamaan itseään tietävänä yksilönä. Kasvattaja auttaa lasta ymmärtämään, että tieto on muuttuvaa ja suhteellista. Toimiessaan, leikkiessään ja kokeillessaan lapsi kartuttaa tietovarastoaan.

Kasvattaja ohjaa lapsen havaintoja, opettaa toimintatapoja sekä kuvailee ja selittää tapahtumia. Lapsi tarvitsee kielen kehitystä tukevan virikkeellisen ja toiminnallisen kasvuympäristön, jossa hän voi havainnoida sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä.

"Patrik, silloin 2v., haki leipää ja maitomukia. Hoitaja kehotti ottamaan korvasta kiinni. "En mä saa", totesi Patrik tuskaisena. Ihmekö se; toinen käsi piteli mukia, toinen omaa korvaa ja vielä olisi pitänyt ottaa leipäkin mukaan."

5.6 Lapselle ominainen tapa toimia

Leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat lapselle ominaisia tapoja toimia. Toimiessaan itselleen mielekkäällä tavalla lapsi myös ilmentää ajatuksiaan ja tunteitaan. Kun kasvattajat toimivat ja keskustelevat yhdessä lasten kanssa sekä havainnoivat lasten toimintaa, heille avautuu kanava lasten ajatteluun ja maailmaan.



5.6.1 Leikkiminen

Lapset käyttävät leikkiensä aineksina kaikkea näkemäänsä, kuulemaansa ja kokemaansa. Leikki on lapselle luontainen tapa oppia ja kehittyä ihmisenä. Sillä on tärkeä merkitys lapsen kokonaispersoonallisuuden muodostumisessa. Leikki on ajattelutoimintaa, jossa lapsi pyrkii ongelmanratkaisuun ja hän erittelee kokemuksiaan ja niiden välisiä suhteita.

Tyydytystä tuova leikki on riippuvainen kasvattajan toiminnasta. Lapsen leikin tukeminen vaatii huolellista havainnointia ja kykyä eritellä leikkitilanteita. Kasvattajat antavat leikkiville lapsille vapautta, mutta onnistunut leikki vaatii myös välitöntä ja välillistä ohjausta. Ohjauksen tulee pyrkiä leikkisisältöjen monipuolistamiseen.

- Leikin välitön ohjaus
 - kielellinen, hienovarainen ja lapselle kysymyksiä asettava ohjaus
 - esimerkkileikki
 - mukana leikkiminen
- Leikin välillinen ohjaus
 - sadut, retket, elämykset ja kokemukset
 - ajan, tilan ja välineiden varaaminen leikkiä varten
 - leikkiryhmän valinta
 - lasten toimintaympäristöön ja sen antamiin kokemuksiin vaikuttaminen
 - oikein ajoitettu päiväjärjestys
 - riittävä leikkiaika ja leikkirauha

Laatutavoite	Seurantaväline
Lapsen leikille luodaan puitteet	Lapsilta ja vanhemmilta saatu palaute ja tieto on hyödynnetty toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristön järjestämisessä

5.6.2 Liikkuminen

Päivittäinen liikkuminen on lapsen hyvinvoinnin ja terveen kasvun perusta. Liikkuminen on lapselle luonnollinen tapa tutustua itseensä, toisiin ihmisiin ja lähiympäristöön. Lapsen tietoisuus omasta kehosta ja sen hallinnasta luo pohjaa terveelle itsetunnolle.

Kasvattajan tehtävänä on luoda lapsille liikuntaan virittävä ympäristö, poistaa liikuntaan liittyviä esteitä ja opettaa turvallista liikkumista. Hyvä varhaiskasvatusympäristö vahvistaa lapsen luonnollista liikkumisen halua, herättää halun oppia uusia asioita ja innostaa kehittämään omia taitoja.

Piha on lapsen keskeisin liikuntapaikka, joten sen tulee olla liikkumiseen houkutteleva. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Ympäröivän luonnon ja alueen liikuntapaikkojen mahdollisuudet hyödynnetään.

5.6.3 Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen

Taiteelliset peruskokemukset syntyvät musiikkia, kuvallista, taiteellista ja draamallista toimintaa, kädentaitoja sekä lasten kirjallisuutta vaalivassa kasvatusympäristössä. Taiteellisen kokemisen ja tekemisen kautta lapsi kehittyy yksilönä ja ryhmän jäsenenä.

Kasvattajayhteisö mahdollistaa lapsen taiteellisen kokemuksen ja ilmaisemisen lapsen omia persoonallisia valintoja ja havaintoja kunnioittaen. Kasvattajan tulee antaa tilaa, aikaa ja rauhaa lapsen omalle mielikuvitukselle ja luovuudelle. Luovat ideat ja ilo yhdessä tekemisestä ohjaavat kokonaisvaltaisten toiminnan prosessien toteutusta ja ajankäyttöä.

Lapsella tulee olla mahdollisuus toimia monipuolisesti taiteen eri alueilla, ja hänen tulee saada esimerkiksi maalata, soittaa, laulaa, rakentaa, näytellä, tanssia, askarrella, ommella, kuunnella tai keksiä satuja ja runoja. Kasvattaja ohjaa lasta teknisessä osaamisessa ja harjoittelussa. Kasvattaja dokumentoi lasten taiteellista toimintaa ja järjestää tilaisuuksia lasten taiteellisten tuotosten esittämiseen.

5.6.4 Tutkiminen

Tutkiva ihmettely on lapselle syntymästä saakka luontaista. Tutkiesaan lapsi tyydyttää uteliaisuuttaan ja kokee osallisuutta ympärillään olevaan maailmaan ja yhteisöön. Yrityksen, erehdyksen ja oivalluksen kokemukset ylläpitävät ja vahvistavat lapsessa oppimisen iloa.

Yhdessä lasten kanssa oppien ja tutkien kasvattajat ohjaavat ja kannustavat lapsia erilaisissa hoivan, kasvatuksen ja opetuksen tilanteissa kokeilemaan ja etsimään selityksiä maailman ilmiöille. Omalla toiminnallaan kasvattajat mahdollistavat ja kannustavat lasten omaa ajattelua, ongelmanratkaisua ja mielikuvitusta.

Tutkimiseen innostava varhaiskasvatusympäristö on monipuolinen. Se tarjoaa lasten käyttöön runsaasti erilaisia lasten mielenkiintoa herättäviä materiaaleja ja välineitä. Lähiympäristö ja luonto ovat oleellinen osa tutkimisen ympäristöä. Ympäristö tuo lasten ja kasvattajien yhteiseen toimintaan myös tiedollisia ja kokemuksellisia aineksia.

Juteltiin kotipiharetkistä.

Hoitaja: "Janin koti on niin kaukana päiväkodista, että sinne asti emme jaksa kävellä".

Jani: "Ei se mitään. Juostaan sinne nopeasti".

5.7 Sisällölliset orientaatiot

Orientaation käsitteellä korostetaan sitä, että tarkoituksena ei ole oppiaineiden sisältöjen opiskelu vaan sellaisten välineiden ja valmiuksien hankinnan aloittaminen, joiden avulla lapsi vähitellen pystyy perehtymään, ymmärtämään ja kokemaan ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä.

Perusajatuksena on, että jokainen yksilö käyttää erilaisia ymmärtämisen alueita, ajattelun muotoja, suuntautuessaan arjessa. Lasten kasvua ja oppimista tarkasteltaessa nämä ajattelun muodot ovat välineitä, kanavia, joiden avulla lapsi oppii ymmärtämään ympäröivää maailmaa.

Lapsen varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt rakentuvat kokonaisuuksien vaaraan. Toiminnalliset kokonaisuudet sisältävät erilaisia orientaatioita. Orientaatiot muodostavat varhaiskasvatuksesta vastaavalle henkilökunnalle kehyksen siitä, millaisia kokemuksia, tilanteita ja ympäristöä heidän tulee etsiä, muokata ja tarjota, jotta lasten kasvu ja kehitys etenisi tasapainoisesti.

Kieli on kommunikaation ja vuorovaikutuksen väline kaikkien orientaatioiden alueilla. Kaikissa varhaiskasvatuksen hoito-, kasvatus-, ja opetustilanteissa käytetään mahdollisimman hyvää ja tarkkaa kieltä sekä myös avataan uusia käsitteitä lapsille.

5.7.1 Matemaattinen orientaatio

Matemaattinen ajattelu ja ymmärtäminen kehittyvät.

Varhaiskasvatuksessa vertaaminen, päätteleminen ja laskeminen tapahtuvat arkielämän tilanteissa leikinomaisesti konkreettisten, lapsille tuttuun ja heitä kiinnostavien materiaalien, esineiden ja välineiden avulla.

5.7.2 Luonnontieteellinen orientaatio

Luonnontieteellinen ajattelu ja ymmärtäminen kehittyvät.

Havainnoimalla, tutkimalla ja kokeilemalla syvennyttään elollisen luonnon ilmiöihin. Luonnontieteelliselle orientaatiolle on ominaista kokeellisten menetelmien käyttö. Perehdytään syy – seuraustyyppiin vaikutussuhteisiin, joiden kautta luonnon ilmiöt ja niihin vaikuttavat tekijät alkavat vähitellen avautua lapsille.

5.7.3 Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio

Inhimillisen toiminnan lainalaisuudet, joissa ihminen tahtovana ja tuntevana yksilönä on vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Historiallis-yhteiskunnallisessa orientaatiossa rakennetaan lasten kanssa kuvaa menneisyydestä siitä kertovien esineiden ja dokumenttien avulla. Tutustutaan lähiympäristön ja kotiseudun kohteisiin ja nyky-yhteiskunnan toimintaan.

5.7.4 Esteettinen orientaatio

Oleennaista on elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja tunteet. Esteettinen orientaatio avautuu havaitsemisen, kuuntelemisen, tuntemisen ja luomisen, mutta myös kuvittelun ja intuition avulla. Lapsille syntyy kauneuden, harmonian, melodian, rytmin, tyylin, jännityksen ja ilon, mutta myös niiden vastakohtien kautta omakohtaisia aistimuksia, tuntemuksia ja kokemuksia. Lapsen arvostukset, asennoituminen ja näkemykset alkavat hahmottua.

5.7.5 Eettinen orientaatio

Oleellisia ovat arvo ja normikysymykset. Lapsen jokapäiväinen elämä sisältää tilanteita ja tapahtumia, joita voidaan pohtia ja tarkastella oikean ja väärän, hyvän ja pahan, totuuden ja valheen näkökulmasta. Myös oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon, kunnioituksen ja vapauden kysymyksiä voidaan käsitellä luontevasti päivittäisten tapahtumien yhteydessä. Oleennaista on ottaa huomioon lasten kehitystaso. Pelot, ahdistus ja syyllisyys kuuluvat myös lasten elämään. Niitä käsitellään lasten kanssa niin, että lapsi voi tuntea olonsa turvalliseksi.

5.7.6 Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio

Uskonnollis-katsomuksellisen orientaation ytimen muodostavat uskonnolliset, hengelliset ja henkiset asiat ja ilmiöt. Lapsen oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen sekä tapoihin ja käytäntöihin perehdytään. Lapselle tarjotaan mahdollisuus hiljaisuuteen ja ihmetelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan. Lapsia lähellä olevien erilaisten uskontojen ja katsomusten tapoihin tutustutaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan vanhempien kanssa uskonnollis-katsomuksellisen orientaation lapsikohtaisesta sisällöstä.

5.8 Erityisen tuen tarve varhaiskasvatuksessa

Lapsen tuen tarpeen arvioinnin lähtökohtana on vanhempien ja kasvatushenkilöstön havaintojen yhteinen tarkastelu tai lapsen aiemmin todettu erityisen tuen tarve.

Lapsi on erityisen tuen tarpeessa kun...

- lapsi tarvitsee lastensuojelun tukitoimia
- lapsella on jokin vamma tai pitkäaikainen sairaus
- lapsella on kehityksessä erityisiä haasteita:
 - kielen ja kommunikaation alueella
 - tarkkaavaisuuden alueella
 - tunne-elämän tai sosiaalisuuden kasvun alueella
 - kognitiivisella alueella ja yleensä oppimisessa

Tarvittaessa arvioinnin tueksi hankitaan lapsen tuen kannalta tarkoituksenmukaisen asiantuntijan lausunto, mutta varhaiskasvatuksen tukitoimet lapsella aloitetaan heti kun tuen tarve on havaittu.

Tuen tarvetta arvioitaessa voidaan apuna käyttää ”Tukea kasvuun” lomaketta ja toimintaohjeita. Lomake ja ohjeistus on laadittu terveystoimen, sosiaalitoimen ja päivähoiton yhteistyöllä Hyvinvointineuvolan - hankkeen yhteydessä.

Tuki järjestetään etupäässä päivähoitoryhmien yhteydessä siten, että lapsi toimii ryhmän jäsenenä muiden lasten kanssa ja hänen sosiaalisia kontaktejaan ryhmässä tuetaan.

Erityistukea on mahdollista saada myös Vuohiniemen päiväkodissa olevassa integroidussa erityisryhmässä ja pienryhmätoimintana.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällytetään lapsen tuen tarpeen määrittely ja tuen järjestäminen. Eri tahojen kasvatus-, kuntoutus- ja esiopetuksen suunnitelmat sovitetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

5.9 Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset varhaiskasvatuksessa

Kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuuripiirinsä ja suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi.

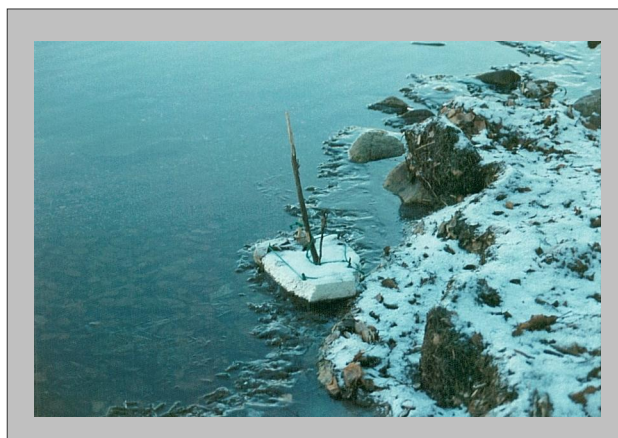
Varhaiskasvatus järjestetään tavallisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä siten, että lapsi kuuluu lapsiryhmään ja hänen sosiaalisia kontaktejaan ryhmässä tuetaan.

Suomen kielen oppimiseen, varhaiskasvatuksen yhteydessä, kiinnitetään huomiota ja henkilöstöä tuetaan osallistumaan ”Suomi toisena kielenä” – koulutukseen.

5.10 Kriisisuunnitelma ja turvallisuussuunnitelma

Päivähoidon valmiutta kohdata erilaisia yllättäviä tilanteita on tehostettu kriisi- ja turvallisuussuunnitelmilla. Suunnitelmat on laadittu yhteistyöllä ja niissä on huomioitu eri toimipisteiden erilaiset tarpeet.

Kriisi ja turvallisuussuunnitelmat ovat henkilökunnan käytössä jokaisessa päivähoitoyksikössä ja ne päivitetään tarpeen mukaan.



6 YHTEISTYÖ JA LINKITTYMINEN

6.1 Aluetiimitoiminta

Päivähoidon, esi- ja alkuopetuksen alueittaisen yhteistyön kehittäminen jatkuu kuudessa aluetiimissä. Aluetiimin muodostavat kunkin alueen koulujen, päiväkotien ja perhepäivähoidon edustajat. Tavoitteena on päivähoidon, esiopetuksen ja koulun alueellinen niveltyminen yhteen. Lisätietoja: www.heinola.fi

6.2 Hyvinvointineuvola

Päivähoito oli mukana Päijät-Hämeen Hyvinvointineuvola – hankkeessa. Tavoitteena oli palveluiden kehittäminen vastaamaan lapsiperheiden tämänhetkisiä tarpeita, moniammatillisen yhteistyön edistäminen lapsiperhetyössä perustasolla, ja peruspalveluiden laadun ja saatavuuden kehittäminen siten, että erityispalveluiden asiakkuudet pysyväisluontoisesti vähenevät.

6.3 Liikuntaprojekti

Kunnossa Pienestä Pitäen on Heinolan kaupungin koulutus-, sosiaali-, terveys- ja vapaa-aikatoimen projekti, jonka tavoitteena on lasten ja nuorten liikunnan edistäminen elinkaaren eri vaiheissa. Hankkeen tarkoituksena on tuoda osittain uutta sisältöä kotien ja päiväkotien ja koulujen päivittäiseen työskentelyyn sekä tehostaa jo olemassa olevia toimintoja. Lisätietoja: www.kpp.fi



6.4 Yhteistyötahot

Varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteuttaminen edellyttää lapsen terveydestä sekä fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista.

Yhteistyötahoja ovat:

- terveydenhoitajat
- psykologit
- puhe-, toiminta- ja fysioterapeutit
- sosiaalityöntekijät
- psykiatrian yksikkö, PHKS
- Pääjärven kuntayhtymä
- seurakunnat
- kaupungin eri hallintokunnat
- paikalliset järjestöt, oppilaitokset, yritykset, vanhempien työpaikat

Laatutavoite	Seurantaväline
Joustava yhteistyö toteutuu päivähoidon ja koulun, seurakunnan, neuvolan, sosiaalitoimen sekä muiden konsulttiivien tahojen kanssa	Yhteistyö eri tahojen kanssa on toteutettu kunkin yksikön tarpeista käsin (henkilökunnan arvio)



7 VARHAISKASVATUKSEN ARVIOINTI, KEHITTÄMINEN JA SEURANTA

Heinolan varhaiskasvatussuunnitelma ja sen rinnalla rakentuvat yksikkökohtaiset suunnitelmat toimivat sisällöllisenä perustana Heinolan varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi ja kuvaavat sitä, mitä sisältyy käsityksemme hyvästä ja laadukkaasta varhaiskasvatuksesta.

Laadunhallinnan keskeisenä periaatteena tulee olla asiakaslähtöinen toimintatapa. Asiakaslähtöisyys konkretisoituu lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa ja niiden arvioinneissa.

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista seuraa työryhmä, jonka tehtävänä on kerätä tietoa suunnitelmien toteutumisesta päivähoitoyksiköissä. Varhaiskasvatussuunnitelmaa tarkistetaan saadun palautteen perusteella. Työryhmä kokoontuu vähintään kerran vuodessa.

Työryhmän kokoonpano:

(= Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan ohjauksesta vastannut ryhmä)

Osastopäällikkö Sirkka Sokka
Päiväkodin johtaja Hannele Tuusjärvi
Lastentarhanopettaja Arja Vihtilä
Lastentarhanopettaja Maria Häkkinen
Lastentarhanopettaja Nina Lehtinen
Päivähoitaja Liisa Torniainen
Perhepäivähoitaja Leila Korhonen



Ulkoasu ja kuvat Hannele Tuusjärvi